

mati Hrvate. Sicer mi pa ni neznano, da Čehi pravijo: se mu itd., a ne: mu se itd. Tudi prislov ne bilo bi morda bolje stavljati po hrvaški v pogodnem načinu pred bi nego pred deležnik tvorni minulega časa, na pr.: „Kar na vrat na nos nobenemu ne bi svetovali, da bi se preselil“ namesti: „..... bi nobenemu ne svetovali....“

Pri téj priliki pridajam še nekatere opazke, ki pa razpravi nikakor ne jemljó cène. Na 1. strani stoji Svetecu namesto Svetcu, kajti *e* pred *e* je gibljiv samoglasnik. Na isti strani je nam. jih. Jaz mislim, da acc. jih (kar je dakako prav za prav genitiv) vendar ne bomo mogli tako lahko odpraviti, kajti je je nam. jih je vendar le ní ugodno za uho, kakor je užé nekdo pisal v „Glasniku“, če se ne motim. Sicer pa rabi tudi Hrvatoma navadno jih za acc. Na isti strani Svetičeve nam. Svetčeve, to je po vsej priliki tiskarska pomota. Na isti strani: Dantur (= es gíbt) je, kolikor je meni znano, germanisem. — niste. Po mojem mnénju bilo bi bolje, da ne bi se razločeval spol v dvojini sedanjega časa, kakor je to v jeziku staroslovénskem tudi večidel bilo, kjer se lé v 2. in 3. osebi dvojine časih ženski in srednji spol drugim osebilom izražuje, kakor možki, v 1. osebi je pa isto osebilo za vse tri spole. Tudi veči dél Slovéncev ne déla tukaj razločka v spolu, temuč na pr. délava, délata mu je možki, ženski in srédnji spol. Na isti strani pod a): Si li itd. Ste li itd. Tukaj si in ste nista enklitiki, temuč to isto, kar hrvaški in staroslovénski: jesi, jeste. Stran 2. §. 1. sklon. Jaz sem z g. Cigaletom tega mnénja, da je tehnički izraz s tém bolji, s čim je bliži latinskemu ter pristavljam še hrvaškemu, če le ní skovan proti duhu jezika, za to padež (= casus) a ne sklon. — §. 3. tak. Za odvisnimi stavki časovnimi, vzročnimi, pogodnimi, dopustnimi itd. (začenjajočimi se s kedar, ker, ko, ako, če, čeravno itd.) stavljati pred glavni stavek tak, tako, to je po mojih mislih germanisem. V tem slučaju smé stati pa, to, za némški so. Hrvatoma rabi tukaj to, ono, a to, a ono. More se pa, to tudi opustiti. Na pr. ako nam kdo sega v naše temeljne pravice, to nam je dolžnost v bran postaviti se na vso moč, ali pa: dolžnost nam je itd., ne pa: tako nam je dolžnost itd. Če mu prst pomoliš, zgrabi te za célo roko. — Lé v stavkih prispodobnih smé tù stati tako na pr. kakor si postelješ, tako boš spál.

§. 4. jim sledijo — mu sledí. Slediti z dativom mislim jaz, da je germanisem. Bolje bi bilo jemati ta glagol z acc., kakor je tudi v Hrvaskem, ali pa vzeti kak drug glagol, komur se neče tega. — ve. Spol razlikovati pri zaimenih osebnih v dvojini in množini to nam zabranjuje slovanska sloga, to staroslovénščina, to tudi govorica velikega déla Slovéncev. Torej midva, midvé, vidva, vidvé, in množ. mí, ví (a ne mé, vé). §. 6. družega. Sloga naša s Hrvati zahtéva in skorej skoz in skoz tudi staroslovénski jezik, da pri pridévniki ne ménjamo *g* v *z*, *h* v *s* in *k* v *c*. Užé brez tega se očita slovanskim jezikom, da preveč sesljájo. §. „nevolimo“ = navolimo (to je naveličamo se), ne mesto: na tiskarska je pogréska. — nikdo. Po mojem mnénju moramo reči nikdor a ne nikdo, ker negacijam razun nič sploh *r* (= starosl. že) dodajamo. §. 15. ki bi jih. Naj napomenem pri tej priliki, da v slovénščini nápak pišemo ki nam. kaj ali ka. Kajti provincijalcem Hrvatoma rabi tù kaj, v književni hrvaščini jemlje se v tem istem pomenu što, a v češkem co. (Brž ko ne je to isto tudi v jezikih poljskem in ruskem?), in to v nomin. za vse spole a v acc. za srednji spol jednine brez dodatka, v ostalih padežih razun nominativa dobiva brez predloga krajše

oblike zaiména on-a-o, njega itd., s predlogom pa daljše, kakor pri nas ki. Na pr. (češki) „....kdo sedne na tu stolici, cos ty na ní u mne za stolom sedél (Erben: „Dobře tak, že je smrt na světě“ — hrv. = na stolac, što si ti na njem...sédio). Kaj drugega je ki, ka, ke, kega, kemu itd., oblik, ki je skrčen iz koj, koja, koje, kojega itd.

§. 17. spolnovati. Če se glagol 4. razreda (na iti) premesti v 6. (na ovati, evati), to se morajo praviloma mekšati vsi soglasniki, ki se mékšajo v trpnem participu pret. časa (to je *d* v *j*, *t* v *č*, *z* v *ž*, *s* v *š*, *r* v *rj*, tudi *b*, *p*, *m* itd. v *blj*, *plj*, *mlj* itd.), kar biva sploh tudi v ostalih narečjih slovenskih, na pr. v hrvaškem itd. Kajti óni *i* pred *ti* (na pr. v glagolih spolniti, posoditi, pozlatiti itd. ne more izginiti brez sléda, ampak pretvarja soglasnik pred seboj stoječi v mehki. Torej: spolnjevati, oznanjevati, posojevati, zatrjevati, pozlaševati, poljubljevati, izraževati, nadomeščevati, zadoščevati, opaževati itd.; kajti ako se dodá osnovi na *i* ovati, imamo na pr. najpoprej: spolni-ovati, ondaj spolnj-ovati, in naposled spolnjevati. — §. 18. „zadna.“ Pridévniki, izpeljani od prislova, izhajajo sploh na nji-nja-nje (ne: ni-na-no), na pr. notranji, letošnji (ne: letašnji, kajti je letos prav za prav acc. nam. leto se = to leto, sr. hrvaški zimus = to zimo), nekdanji, bližnji itd. Ravno tako se skónčujejo ti pridevniki tudi v hrvaškem. — „Glagol staviti na konec je germanisem“ ali pa latinisem, moremo reči s to isto pravico. — „Boznjakov“ — Boznijo. Hrvatje pravijo Bosna in Bošnjak. Toliko o programi Novomeški, ter se trdo nadjamo, da nam g. pisec teh opombic ne bo vzel za zlo.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir po domovini.

Na Kočino!

Ako si bil kedaj po leti v Ljubljani, gotovo si opazil, da ves ljubi dan drdrajo brze kočije iz belega mesta v bližnjo okolico. Nekteri se sprehajajo po drevoredih, drugi spet sedé po klopicah in si v hladnej senci z mičnimi razgovori kratijo čas. Čemu neki pa sem zahajajo? kaj je vabi v okolico in drevorede? prašáš me radoveden. I nu, pomisli malo; saj lahko uganeš. Zapri se v izbo, bodi vedno domá in delaj, kar te je volja. Koj v začetku bodeš morebiti zadovoljen. Ostani pa nekoliko tednov v svojej stanici, in videl bodeš, da ti bode takošno življenje čedalje neprijetnije. Izba ti bode pretesna, delo zoprno in sam sebi bodeš na poti. Hrepenel bodeš po prostem in čistem zraku, po naravi. To je vodi iz mesta pod sinje nebo.

Vendar ne misli, da so samo Ljubljančanje tako nevšečni ljudje, da jim mesto preseda in rajše po deželi stikujejo. Pojdi, kamor ti drago: ljudje so povsod takošni. Pa mi more biti poreče kateri kmetič: „To so neumneži, da hrepené po deželi, po kmetih! Pri nas nimamo pač nič dobrega. Mar ni v mestu lepše?“ Ali počasi, nezadovoljni kmetič! Nikar se ne prenašli! Pojdi v mesto in poskusi! Nekoliko dni ti bode všeč. Mikale te bodo mestne posebnosti, zanimale lepe štacune, vabila te bodo velika in prostorna poslopja. Dokler bodeš imel novih reči, bode dobro. Ko pa vse pregledáš, naveličáš se kmalu. Mestni hrup te bode glušil, večni prah ti bode zopern, zrak pretežek, zidine ti bodo pretesne. Rad pojdeš spet iz mesta in porečeš: „Pojdi rakom žvižgat, pusto mestno življenje! Pri vas je dolg čas. Rajši sem domá v svojej vasici. Pri nas je lepše.“ Videl bodeš, da imam prav. Zato pa tudi ne govori, da so meščani neumni, ker rajše na deželo

hodijo, nego domá sedé. Misliš li, da ste na kmetih bolji? Mar ti ni všeč, ako se zvečer v hladu pod milim nebom shajate ter se pomenkujete in prepevate? Mar to ne dé dobro? Kako neki je to, da ob nedeljah tako rad pogledaš v katero bližnje selo? Zakaj ne čepiš rajše domá? Kaj ne, da ti ne diši?

Povedal bi ti še marsikaj o tem lahko; al moj namen ni ta. Saj sam veš, da ima vsak kraj svoje posebnosti, da ima tudi vsak človek svoje navade in morebiti po vsem dolgem in širokem svetu ne najdeš takega, kateri bi se s teboj v vsem popolnoma vjemal. Kar tebe mika, to je tvojemu sosedu morebiti zoperno in ga draži; vendar pa vsakega nekaj veseli.

Premišljeva je to-le, sedel sem neki dan konec meseca avgusta v Kranji „na starej pošti“ in pil vrček piva, ker me je bila soparica tako zdelala, da se je skoro jezik k nebu prisušil. Bil sem ravno sam v sobi. Zato sem tudi lahko modroval, kar sem hotel; saj me ni nihče motil. Al kmalu sem se tudi tega naveličal. Ker sem bil prej nekoliko dni skoro neprenehoma delal, bil sem precej truden; samemu biti, pravijo, pa ni dobro. Bilo mi je dolg čas; in ker se je uže mračilo, bil bi prav lahko zadremal. Kar zaslišim v veži stopinje, in kmalu stopi nekdo v sobo. Koj na prvi pogled ga nisem spoznal. Ko pa bliže pristopi in zakliče „na zdravje!“ zapazim, da je znanec.

„Na zdravje!“ odzdravim mu.

Vsede se za mizo zraven mene, in začela sva se pogovarjati.

„Veste, v saboto zvečer sem se namenil z nekterimi drugimi iz Kranja in Ljubljane na Grintovec, pa so se vsi skesali“, pripoveda mi. „Ker pa v nedeljo ravno nimam nobenega silnega opravka, pojdem sam.“

„Na Grintovec?“ vprašam ga.

„Ne, ne, na Kočino.“

„Na Kočino? Tje gor je pa neki zelo nevarno hoditi, ker celó pravijo, da se ne more na vrh priti.“

„E, za kaj pa ne? Na vrh se že pride. Saj me pa tudi samo to tje gor vabi, ker je nevarno.“

Čuden mož! Marsikter se veseli, da mu nobena nevarnost ne preti; ta pa še v njo sili. Čudne misli so mi po glavi rojile. Tudi mene je močno zanimalo, da bi se z domačimi planinskimi orjaki bolje seznanil; ali Kočine sem se plašil. Znani gospod, kateri je zraven mene sedel, bil je France Kadilnik, ki je bil, kakor so „Novice“ pisale, lani vrh Triglava. Ta je že vse vrhove oblezel, mislil sem si; bil je že v marsikterej nevarnosti, pa vendar ni poginil; morebiti bodem tudi jaz srečen. Srčnost je zmagala.

„Ako vam je po volji, pojdem tudi jaz z vami“, rečem mu.

„Dobro, le na Kočino! V saboto zvečer ob osmih se odpeljem iz Kranja. Ako vas je volja, pridite sèm-le in pojdeva skupaj.“

Dal mi je še nekoliko dobrih in potrebnih nauk, potem sva se pa za nocoj poslovila, ker mi se je domú mudilo.

Ako si se, dragi bralec! kedaj od doma na daljno pot odpravljaj in te je kraj, kamor si se namenil, tudi mikal, gotovo si težko pričakoval tistega dné, ko si odrinil, gotovo si si želel lepega vremena; saj po gradem in deževnem nihče rad ne potuje. Tudi meni je bilo tako. Ko je napočil zadnji dan meseca avgusta, urno vstanem in naprej pogledam, kakošno je podnebje. Povsod je bilo jasno; samo na zapadu so se zibali tamni oblaki, kateri so pa kmalu z obzorja izginili. Vse je kazalo na to, da bode lep dan. Nisem se zmotil. Vesel se odpravim na delo. Najprej poiščem dobrih in

prostornih čevljev ter je prav pošteno nakujem, da mi po pečinah ne bi nogé spolzele. To je prvo in najpotrebnejše. Potem sem si preskrbel brešna: hlebček kruha, pečenke in klobas, pa čutarico dobre slivovice. Vse to sem natrpal v torbico. Čeravno je še le poldne zvonilo, bil sem vendar že na odhod pripravljen.

Kaj neki bi pa popoldne počel? premišljeval sem ves nestrpljiv. Iz Kranja odrineva še le zvečer ob osmih, solnce pa ravno nad nami veslá. Pogledoval sem na uro; ali zdelo mi se je, da se kazalo ne premika, akoravno mi je gosto peketanje po ušesih brnelo. Pustega čakanja sit, popustim izbo in se odpravim po mestu, da bi mi poldne hitreje minulo. Ali tudi tukaj mi se ni mnogo bolje godilo. Naposled me dobí potni tovarš in me nekoliko utolaži, ko mi pové, da se odpeljeva že ob sedmih. Ker je bilo skoro šest, stopim naglo domú in se napravim; potem sem pa vesel korakal na „staro pošto“, kjer naju je voznik čakal. Okrepčavši se še nekoliko, vsedeva se na voz. V véliki cerkvi je ravno sedem odbila, ko voznik požene in z dvorišča odrdrava.

Naprej smo se zavili proti mestu in potem na levo, na okrajno cesto, ktera vodi v vas Kokro in po Kokriškej dolini naprej na Koroško. Cesta drži koj zunaj kranjskega mesta po strmem kljancu navzdol v globoko grapo, po kateri šumi Kokra. Po obeh stranéh jo obdajajo svojih šestnajst sežnjev visoke peči, ktere se stegujejo tik Kranja skoro noter do izliva Kokre v Savo. Prispevši na dno grape, šla sva čez most in po cesti dalje memo vasi Huj navzgor peš. Vrh kljancu stoji majhna vas, ki se imenuje Klanjec. Odtod naprej se razprostira precej dolga in široka ravnina, ktera sega od Kamniških planin noter do Šmarne gore.

Na Kljancu sva se spet vsedla na voz in peljala po rodovitnih poljanah skoz sela Primskovo, Gorenje in Britof, ktera so le malo narazen. Lahko bi ti je tudi nekoliko natančneje opisal; ali ni moj namen. Hitiva rajše dalje, ker Kočina je še daleč.

Iz Britofa sva se pripeljala na Visoko, čedno in precej veliko vas. Odtod se vije cesta vès čas tik levega brega Kokre in pelje zmirom po malem navzdol. Z Visokega sva drdrala naprej skoz Hotemaže in prispela ob osmih v Tupaliče. Tukaj smo se ustavili. Zvedela sva uamreč, da je pred Dvorom mož, Kajžarjev Jože, kateri je bil že vrh Kočine in mu je pot tje gor znana. Zato sva se k njemu namenila, da bi nama bil vodnik. Voznik počaka pred krčmo ob cesti, sama se pa po stranskej poti napotiva v omenjeno vas.

Pred dvor je veliko selo; na sredi stoji prostorna in čedna farna cerkev, a blizo nje se vzdiguje stara grajščina Dvor.

Omenjeni Jože je bil domá in ravno škornje mazal. Zaprošiva ga, da bi z nama na Kočino šel. Ali koj nama odkima. Obrekel je svojemu znancu, da pojde v nedeljo zjutraj z njim na Limbarsko goro k sv. Valentinu. Pregovarjala sva ga sicer čvrsto, naj bi rajše božjo pot za nekoliko dni preložil; ali vse to nama ni nič pomagalo. Kar je obrekel, to je obrekel in tudi izpolnil. Taki moške so dan danes pač redki. Nasvetoval nama je vendar družega vodnika, Primoža Suhadobnika izpod Grintovca, in zaznamoval pot na Kočino. Ker po tem takem nisva nič opravila, odpraviva se izpred Dvora nazaj na okrajno cesto v Tupaliče, in se ob pol devetih odpeljeva naprej proti Kokri.

(Dal. prih.)

ki so ga zdaj ponemčeni prebivalci pokrajin spodnje Labe govorili.

Da so vsi ti jeziki nekdanj čini en edin slovansk jezik, to je jasna stvar vsakemu, ki mu razvijanje posameznih jezikov ni na čisto neznano, in tedaj tudi vsi te jezike govoreči in dan današnji bolj manj sebi odtujeni rodovi eden edin slovanski narod. Gotovo je pomembno in ni ne brez zanimivosti, da staremu Slovincu pomenja beseda „jezik“ ne le govor lingua, ampak tudi narod natio.

Slovanski jeziki pripadajo z helenskim, latinskim, celtovskim, germanskim, perzijskim in indovskim oni ogromni jezikovi betvi, kateri so učeni ime indoevropski *) nadeli. Sorodnost teh jezikov se pokazuje v enakosti korenin, besed in obrazil ali slovek besede izpeljujočih, posebno pa v podobnem načinu sklanjanja in spreganja. In ta sorodna znamenja v vstrojbi indoevropskih jezikov so nam ravno toliki dokazi zato, da je indoevropsko pleme v davni minulosti med indovskim in hvalinskim morjem prebivajoče jednega in istega jezika se posluževalo. Že v neznanim praveku so, rekel bi, izrojile razne rodovine tega plemena iz prvotnih selišč svojih in se podale v zahodne pokrajine in tako obljudile več del Evrope založivše tam početke narodov, katerih jeziki so v daljnem napredovanju vekov lastni obraz dobili, pa vendar v svoji vstrojbi ohranili spomenike nekdanjega skupnega izvira. Bila je to doba, pravi Vögel, samostojnega stvarjanja, in, rekel bi, vladovanja posameznih jezikov indoevropskih. Z razvitkom jezikovim koraka pa tudi razvitek omike. Če pa damo to načelo veljati, pridemo do sklepa, da preiskovanje jezika pelje do znanja napredka, ki so ga posamezni rodovi na cesti izobraženosti storili, pa tudi do znanja onih predmetov, katerih znanje so ti narodi iz skupne pradomovine v poznejša svoja selišča prinesli.

Skupno iz azijske domovine prineseno znanje predmetov in pojmov se pokazuje v vseh indoevropskih jezikih, pred vsem v koreninah premnogih besed rodovinske razmere naznanjajočih postavim: otec **) (oče), mati, sin, hči, brat, sestra; dalje v nekaterih besedah, dele človeškega telesa zaznamjajočih: oko, uho, nos, zob, brada itd.; v koreninah besed, ktere najnavadnejše prikazni v naravi imenujejo, kakor: luč, dan, noč, solnce, veter, sneg, morje itd.; tako tudi imena nekaterih živali: tur, ovca, veper, gos, utva; ravno tako se nahaja beseda dom za hišo v vseh skoraj indoevropskih jezikih; in konečno v glagolih najbolj navadno dejanje človekovo izražajočih, postavimo: videti, jesti, piti, stati, sedeti, ležati in mnogo drugih. To in še drugo je tedaj blago, ktero so indoevropski narodi iz svoje prvotne domovine v svoja nova selišča seboj prinesli. To je bil tedaj prarod in njihov jezik prajezik, iz kterega so prej imenovani narodi in njihovi jeziki nastali. Dan današnji zavzema to ogromno steblo ljudstev in jezikov med narodi na zemlji prvo mesto in se deli v dve veliki panogi po nesorodnih narodih na Kavkazu pretrgani v evropsko in azijsko. Največi povdaljni premernik vsake teh panog je skoraj jednak, kajti iznaša blizo 670 zemljepisnih milj od armenskega mesta „Erzerun-a“

*) Nekterim ime „indogermanski“ bolj ugaja od imena „indoevropski“, al težko iz opravičenega vzroka. Kaj bi se pa tudi Germani rivali ko reprezentanti visoko izobraženim Helenom, Rimljanom in drugim narodom? Tudi so se največi učenjaki nemški sami, kakor Bopp in Wilhelm žl. Humboldt tega poznavanja v svojih spisih izogibali in prvi ga naravnost zametuje. Glej „Bopp, vergleichende Gramm. Vorrede zur II. Auflage, str. XXIV.“

**) V kraljedvorskem rokopisu v pesmi „Libušin soud“ se bere še prvotna oblika: „ot“, iz ktere se po obrazilu „ec“ še le „otec“ izpeljuje.

do ustija Gangesovega in skoraj ravno toliko od portugalskega mesta Lisabona noter do mesta Viatke v severovzhodnem Ruskem, kjer že rodovi tatarskega pokolenja selijo. V teh indoevropskih jezikih se kažejo trdne meje, s katerimi so korenike različnih teh jezikov ograjene, prek katerih daljše razkrojevanje jezikov ne sega. Potem smemo tedaj soditi, da so take besede samostojno vstvarjene bile pri posameznih narodih takrat, ko je pri njih znanje reči, na ktere se ovi nazivi vztegajo, občno postalo. Iz tega stališča na slovanske jezike gledé pridemo do važnih zasledkov.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir po domovini.

Na Kočino!

(Dalje.)

Cesta je peljala od Klanjca do Tupalič zmirom ob levem bregu Kokre; ali koj zunaj vasi se zavije čez most na desni. Ravnina se čedalje bolj krči in na posled stisne v ozko kokriško dolino, ktero bi skoro rajši kokriško sotesko imenoval. Po obeh straneh jo obdajajo visoke in strme gore; med njimi je večidel le toliko prostora, da si je rečica Kokra prekopala tesno strugo, a človeška roka tik nje napravila cesto. Ako hrepeniš po življenju, po veselem gibanju, nikar sèm ne hodi; tukaj je samotno in skoro vse mrtvo. Kamor pogledaš, ne vidiš drugega, ko strme gore, ktere spenjajo svoje sive vrhove pod oblake, preté memo gredečega pod težkim bremenom pokopati; le sèm ter tje zapaziš ktero kočico, včasih tudi kterega ogljarja, ki dela kopico, ali morebiti celó kateri voz, ki po cesti drdrá.

Ko sva se dobre pol ure po tej soteski vozila, prišla sva v Kokro k cerkvi. Tukaj drži most čez vodó, a pred njim stoji mitnica. Ker je bilo vže precej pozno, bila je zaprta. Za to skoči moj tovarš z voza in pokliče cestnarja. Pové mu, da potujeva na Kočino in ga vpraša, kje bi dobila dobrega vodnika. Tudi cestnar nama je nasvetoval Primoža.

Tukaj se zavije cesta z desnega obrežja Kokre na levo in vodi po dolgem in hudem klanci nad strmimi pečmi dalje po soteski. Z vrha sva se peljala spet precej dolgo navzdol, ter prišedši na dnu klanca v dolino in še enkrat čez most, privozimo ob pol desetih ponoči v Leskovec do Poljšnarjeve krčme ali „prve žage“, kakor tisto hišo navadno imenujejo.

Voznik zavozí pred vežo in izpreže konja. Velela sva mu, naj tukaj prenoči in naju tako dolgo čaka, da se s Kočine vrneva. Ali ne misli, da sva bila tudi mi dva za danes pri svojem cilju. Najprej pobe- reva vsak svoje reči z voza in je znosiva v hišo. Dve ženski, gospodinja in dekla, ste še čuli in se ravno za nedeljo spletali. Povprašava ju, kje bi dobila kakošnega človeka, kateri naju bi spremil na goro k Suhadobniku. Možaki so sicer vže vsi spali, vendar skličete voditelja domače žage, Ferdinanda po imenu. Ko je stopil v izbo, nosé v desnici svetiljko, držal se je kislo in je tako drobno gledal, da si na prvi pogled uganil, kaj mu je; gotovo se je izbudil iz sladkega spanja. Še le potem, ko sva mu ponudila kozarec vina, razvedrí mu se čelo in se počasi dobro predrami. Ura je kazala vže deset. Treba nama bode odriniti, ker imava še poldrugo uro hodá do Suhadobnika in si morava tam gori vsaj nekoliko odpočiti, da bodeva jutri laže hodila: pravi mi potni tovarš. Za to opomniva Ferdinanda, naj užgè svetiljko. Izročivši mu še svoja plašča, odideva z vodnikom iz krčme.

Šli smo še četrť ure daleč po okrajnej cesti dalje, potem smo jo pa zavili z dosedanje ceste na desno čez

most in koj unkraj vode začeli lesti navkreber po kolovoznej poti, ktera vodi naravnost proti oznožju Kočine k Suhadobniku. Vodnik je stopal pred nama, da sva videla za njim hoditi. Pametno je storil, da je svetiljko seboj vzel, ker je bilo silno temno. V dobri uri smo došli iz lesa na senokošo; ali tukaj smo zgrešili pravo pot. Vodnik je trdil, da je Suhadobnikovo poslopje na desnej strani senokoše. Krenemo toraj na desno in pridemo kmalu do njive, na kateri raste ajda. To je pričalo, da tudi hiša ni daleč odtod. Konec njive doidemo do plota. Mislili smo vže, da smo prav prišli; ali grdo smo se zmotili. Ozirali smo se naprej in nazaj, na desno in levo, pa hiše le ni bilo nikjer.

Kaj neki nam je pa sedaj početi? povpraševali smo se osupnjeni. Mislé, da je Suhadobnik še bolj na desnej, splazimo se počasi čez plot in pridemo na livado. Ali tudi tukaj ni bilo hiše. Tavalili smo po mokreji travi sèm ter tjà; vendar nam vse to ni nič pomagalo. Kar se spomni moj tovarš, kteremu je bil ta kraj nekoliko znan, ker je bil vže na Grintovcu in pri Suhadobniku, da je hiša na levi, a ne na desni strani. Obrnemo se toraj nazaj doli po bregu in pridemo spet na senokošo. Sedaj smo se zavili na levo in korakali tik ajde navzgor. Kar zagledamo streho in kmalu potem zalaja pes. Zadelo smo jo. Bili smo, hvala Bogu! pri Suhadobniku.

Suhadobnik prebiva sè svojimi ljudmi na planjavici tik vznožja Kočine in ima dve hiši, skedenj in hlev. Sicer je pa prav na samem. Hiši ste le prav malo narazen; sicer je ena zidana, druga lesena. V prvi stanuje mladi gospodar sam, v drugi pa družina.

Odtisnivi lesu pred dvoriščem, obrnili smo se naravnost proti leseni hišici. Vežina vrata so bila samo priprta ter smo lahko noter prišli. Najprej odložimo svoje reči, potem se pa ogledamo po prostornej izbi in hramu, ne bi li kterega človeka našli; ali žive duše ni bilo nikjer. Odpravimo se toraj v drugo hišo. Ker je bila veža zaprta, potrkamo na duri. Gospodar se kmalu prebudi in odklene.

„Dober večer, oče Suhadobnik!“ pozdraviva ga.

„Bog daj dobro jutro!“ odzdravi precej zaspan.

„Prišla sva sèm k vam, ker bi rada v goro, pa sama pota ne znava. Kaj ne, da naju bodete vodili?“

„V goro bi rada? Ne vém, kako bo. Jutri je nedelja, in prav nič rad bi ne šel od doma.“

„E! saj vas domá ni treba. Le z nama pojdite!“

„Gospodar nekoliko pomisli in pomrmi, potem pa pravi: „Ako mi dobro plačata, naj pa bo.“

„Ne skrbite, da vam ne bi plačala, kolikor zaslužite!“ potolaživa ga.

„Saj gresta na Grintovec, kaj ne?“

„Niste je zadeli. Na Kočino sva se namenila.“

„Na Kočino?“ vpraša smeje in pogledovaje naju debelo od nog do glave. „Ej, Kočina je huda, huda pa grda! Mlada sta še res obá; ali vendar — No, ako vaju je le volja in sta dovolj srčna, morebiti vendar na vrh priplezamo. Kedaj bi pa rada odrinila?“

„O štirih zjutraj. Ta čas si pa malo odpočijeva.“

Gospodar naju spremi v izbo in vžge leščerbo, ki je visela nad mizo. Pomenili smo se še nekoliko o domačih rečeh in o poti na Kočino. Ali dosedanjemu vodniku Ferdinandu se je mudilo domú. Za to odrine na pot, a kmalu za njim odide tudi gospodar.

(Dalje prihodnjič.)

Grof Hohenwart in koroški Slovenci.

Že v zadnjih „Novicah“ je bilo omenjeno, da se je grof Hohenwart, koroški deželni načelnik, uprl ukazu, ki ga je razposlalo ministerstvo notranjih reči do vseh

deželnih načelnikov, kodar prebivajo Slovenci, zastran rabe slovenskega jezika v šolah in pisarnicah. Ker so po „Zukunft“ že tudi drugi časniki tisto sporočilo prinesli, katero neki je grof Hohenwart zastran tega vis. ministerstvu podal, naj zvejo častiti bralci vzroke, s kterimi g. grof svoj upor upravičuje.

Prvo, nad čemur se g. grof spodtikuje, to je, da spomenice slovenskih državnih poslancev nobeden koroški poslanec ni podpisal, čeravno jih sedi pet v državnem zboru.

Ali mi ga poprašamo: ali on ne vé, kakošen je deželni zbor koroški in kakošne misli ga navdajajo do slovenskega naroda; da ta zbor ni se še spomnil Slovencev, ne da bi se za njihove narodne pravice potegoval; temveč da bi mnogi še radi videli, da bi še te uboge male pravice, kar jih Slovenci vživajo v ljudski šoli, se izpodkopale. Res, da sedi pet koroških poslancev v državnem zboru; al po sedanjih skušnjah se bojimo, da nobeden njih nima ne petine srca za Slovence. Čudimo se tedaj, da g. grof koroških Slovencev narodne pravice zavisne dela od priporočila sedanjih koroških poslancev. To je pač pogoja, ki se težko kedaj dopolni; in ako imajo koroški Slovenci svoje narodne pravice dobiti še le po tem priporočilu, dobé jih najbrže — o svetem Nikoli.

Drugi vzrok je, da proti sedanji uravnavi ljudskih šol ni nobene pritožbe, temveč, da je več slovenskih občin še celó prosilo, naj se v ljudski šoli vpelje nemški učni jezik.

Mi sicer ne vemo vsega na tanko, kakošne so ljudske šole med koroškimi Slovenci; al javaline so boljše od naših po Kranjskem; a zastran naših dobro vemo, da še niso vse, kakor bi imele biti, posebno da glavne prav krvavo preuredbe potrebujejo. Samo ministerstvo je to potrebo nekoliko že pripoznalo. A na Koroškem, kjer je ponemčevalna sila še vse huja, bi vse dobro bilo? Teško, da.

Da se pa g. grof kot na dokaz proti slovenskim pravicam sklicuje na tiste, ki zahtevajo nemški učni jezik za ljudsko šolo, to nas, moramo reči, osupluje. Kje neki na celém svetu je ta navada, da bi se šolski nauk pričenal ne v maternem, nego v tujem jeziku? — kje neki v celi Evropi — Slovensko moramo, žali Bog! izneti — je ljudska šola osnovana na drug jezik, nego materini?

Naj nam to pové g. grof; še kaj plačamo za to novico.

Kdor zahteva, naj se v ljudski šoli zgolj v tujem jeziku podučuje, ta je človek kratke pameti, a ne zgled modrosti, in mi bi se take metode sramovali, ne bi se sklicavali na-njo. Kaj neki je družega krivo, da so šole po Slovenskem sploh tako malo sadú obrodile in da imajo pri ljudéh še dan današnji tako malo zaupanja, ako ne nesrečna nemškutarija? Slovensčina menda vsaj ne, ker še dan današnji se na vso moč odriva, in je pred malimi leti v šolah niti bilo ni! Slovenskega kmeta so nam ti ponemčevalci najpred zbegali in mu zdravo pamet zmešali; a zdaj se sklicujejo na njegove nenaravne želje in ni jih sram iz njegove slepote pravico izpeljevati, da bi mu narodnost še bolj zatirali!!

Za tretji vzrok navaja g. grof, da leta 1860. so bile slovenske občine vprašane: ali hočejo državni zakonik v nemškem ali slovenskem jeziku, pa da so ga zahtevale v nemškem jeziku, rekši, da slovenske terminologije ne razumejo; a samo ena da ga je zahtevala v slovenskem jeziku, pa še v tej je znal samo g. fajmošter slovensko brati.

Iz tega g. grof izpeljuje, da je nauk slovenskega jezika na Koroškem odveč; mi pa mislimo, da bi se

pismo, tisk, veda, zljajšano popotovanje tako podvzetje neizrečeno polajšuje.

Ako vse te navedene vzroke in razmere prevdarmimo, prepričamo se, „da so nazivi pojmov in predmetov v vseh slovanskih jezikih se jednako glaseči in se ujemajoči bili izrastli pri Slovanih, že predno so ti iz prvotne slovanske domovine oddelke sorodnikov izslali na zahod in proti jugu, da bi se kot nove vejice slovanske tam naselile.“

Ako tedaj zasledimo in najdemo vsem Slovanom občne nazive, ki se na družbinsko življenje, na rokodelstva, na umetnosti, na pravo, na vero ali naboženstvo vztegajo, lahko si vsaj nekoliko vmislimo obraz omike in življenja Slovanov iz dōbe skupnega njihovega življenja in gledé na Slovence pozvemo po tem takem, na kateri stopinji izobraženosti so takrat stali, ko so se po Koroškem, Kranjskem, Štírskem, Goriškem in se ve da tudi po Avstrijskem noter do Donave in tirolskih in bavorskih planin naselili. (Dal. prih.)

Ozir po domovini.

Na Kočino!

(Dalje.)

Ko sva bila sama, sezujeva čevlje in je deneva na peč, ker so bili mokri, ko žaba. Potem se pa ogledava po izbi, iskaje pripravnega prostora, kjer bi se dalo najbolje počivati. Izvoliva si široko klop ob steni za posteljo in porabiva plašča za zgnavje. Tovarš mi še naroči, naj si dobro zapomnim, kar mi se bode sanjalo, da staviva drugi dan v loterijo. Potem ugasneva luč in se vleževa.

Zunaj je vladala nočna tihota. Vse stvari so vže sladko počivale; samo čukov turobno čuvikanje se je še razlegalo po bližnjem lesu in visokih pečinah. Ali v najinej izbi je bilo vse drugače. Tukaj je prej ko ne sedaj še le vse prav oživelo. Ko sva se bila namreč dobro vlegla, začutiva, da so naju nekošne sitne živalce izvohale in napadle. Grizle in ubadale so tako čvrsto, da sva se sama sebi smilila. Tovarš je sicer trdil, da so prav navadne skokice; ali meni se je vse dozdevalo, da niso, ker so preveč hude in požrešne. Prevračala sva se po klopi sèm ter tjà in se prav hrabro branila; ali razdraženega sovražnika se le nikakor nisva mogla odkrižati. Ura je ravno eno udarila. Kar me spet nekaj ugrizne, da sem se po vsem životu stresel. Bes te plentaj, tebe pa moram vloviti, naj veljá, kar hoče! mislil sem si. Res sem nekaj zgrabil. Vesel povém tovaršu, da sem živalco vjel. Urno prižgeva leščerbo in jo pogledava. Prav planinska „species“! Kolikor sem pri luči spoznal, bila je živalca po hrbtu sivkasto rdeča, ploščnata in četrť palca dolga; ali je imela tudi peruti, ali ne, tega ne vém na tanko. Sicer pa spada, ako se ne motim, v vrsto polkrilcev ali „hemiptera“, kakor smo se v šoli učili. Prav žal mi je, da nisem vsaj enega eksemplara seboj prinesel, ker nisem imel pripravne posodice. Ako pa le ktereга naravoslovca mika, potrudi naj se tje gor; tam jih je toliko, da vse mrgolí. Kesala sva se, da nisva šla na senó spat; ali prepozno. Kaj nama je bilo početi? Spet sva se vlegla, tovarš na mizo zraven klopi, a jaz njemu nasproti na drugo mizo sredi izbe, mislé, da bode sedaj bolje; ali zmotil sem se. Tudi tukaj ni bilo mirú. Težko sem čakal jutra.

Naposled vendar hišina ura zadrdrá in zabije polštirih. Treba je bilo vstati. Zato prebudim tovarša, ker je bil nekoliko zadremal. Koj potem se odpró vežine duri. V izbo stopi gospodinja, a kmalu za njo pride tudi go-

spodar. Ker sva se bila še zvečer priporočila, da bi nama zjutraj pred odhodom mleka skuhalí, zato gospodinja zakuri in pristavi nama lonec mleka, svojemu možu pa lonček kave. Premišljeval sem, kako neki se je krasnemu spolu toliko priljubljena kavica noter na planine prikradla? Še bolj me je paanimalo majhno ognjišče, kakoršnega doslej še nisem videl. Dva ali tri čevlje od vrat je v steni precej prostorna luknja, ktera je na dnu ravna. To luknjo rabijo za ognjišče in manje reči na njem kuhajo. Slišal sem, da imajo tukaj povsod taka ognjišča.

Ko sva se dobro napravila in svoje reči vredila, zavre mleko. Gospodinja je vlije v mogočno skledo in prinese dve leseni žlici. Spraviva se na zajutrek. Tudi gospodar nama se pridruži sè svojo kavo. Okrepčavši se spet nekoliko, vstanemo izza mize in se pripravimo na odhod. Vodnik prinese še puško in streliva, da bi ktero divjo kozo vstrelili, ako bi na njo naleteli. Potem naveže najina plašča in brešno na puško. Bili smo gotovi. Ura je kazala ravno pet, ko smo odrinili od Suhadobnika, želé si, da bi se tudi srečno vrnili. Ob odhodu radoveden poprašam vodnika, kedaj dospemo na vrh Kočine? Reče mi, da ob dveh popoldne.

Z dvorišča smo šli še dober streljaj daleč navkreber po kolovoznej poti, konec Suhadobnikovega travnika smo se pa zavili na levo, na ozko stezo, ktera vodi po strmem in pri dnu še precej zaraščenem rebu v goro. Pri vznožji je površje zemlje sploh še takošno, kakoršno je po nižih gorah. Ali čem više smo prišli, tem bolje nas je vsa priroda spominjala, da se približujemo večnemu snegu. Mehka trava se spremeni v trdo in ostro rugo, drevje je čedalje rejše in pritlikasto; le sèm ter tjà se še vzdiguje kateri mecesen. Cvetice, ktere sicer po nižavah rastejo, umikajo se planinskim. Dobila sva nalip ali pasjo smrt (aconitum), očino zelišče ali gorsko zvezdico (edelweiss), ravš (alpenrose), gorski pelin, kateri ima prav majhna peresca in se tudi po prijetnem duhu razločuje od navadnega, pa še več drugih gorskih cvetic.

Po nekterih ovinkih smo prišli do razdrte majhne kočice. Sèm noter zaganjajo drobnico, kadar je na teh planinah; sedaj se je pasla na Dolgih Njivah. Do kočice smo hodili večidel po stezici, ktera je pa sosebeno proti vrhu tako zaraščena, da jo prav težko slediš; ali tukaj se popolnoma izgubi. Zato smo od tod dalje kar po celini udarili, in sicer naravnost gor po Zajčjem Plazu proti Planji na levi rob Kočine. Tukaj je izginilo vse drevje, grmovje in tudi ruga, ter smo precej dolgo stopali po večem in manjem kamenji dalje po plazu. Vrh tega se začinja samo mahovje, ktero se pa ne razprostira povsod na okoli, marveč le sèm ter tjà med pečmi košček zemlje pokriva. Po tem mahovji smo prišli na Planjo, še precej prostorno peč na levem robu Kočine. Jaz in tovarš bi bila rada tukaj nekoliko časa ostala; ali vodnik nama nasvetuje, naj bi rajši malo više počivali. Ker od tod pa noter do vrha sega samo golo pečevje, lezli smo toraj po skalovji dalje ob robu in prispeli ob devetih zjutraj do Velikih Vrat.

Tukaj se ustavimo in, odloživši svoje reči, vsedemo na zložni rob. Zrak je bil tako miren, da smo slišali iz doline Kokriški véliki zvon, ki je vabil ljudi v cerkev. Solnce je stalo vže precej visoko, in, ker se je bila megla vzdignila, imeli smo prav lep razgled, sosebeno po Gorenskem in južnej strani Koroške. Dasi-ravno je bilo pa tukaj lepo, vendar nas je vrh Kočine še bolje mikal. Napotimo se dalje.

(Dalje prihodnjič.)

sina, ki je bil v Novem mestu vpisan za Italijana, na naši gimnaziji pa sedaj velja za Nemca! — Verzakona so se učili na nižji gimnaziji v materinščini — v lep izgled drugim slovenskim gimnazijam! — Učiteljev je bilo 19, med njimi eden celo leto na odpustu. Razun enega kateheta je bilo družega pol leta 6 učiteljev Slovencev (prvo polovico bilo jih je 7). Prečudna razmera k večini slovenskih učencev! Res da Lahov učencov tudi ni dosti, ker pa par Nemcev tudi laški ume, se Lahom še zmiraj z obilnišo mero meri kot Slovincem. Tako je v prvi in drugi šoli, ki ste po narodnosti v dva razdelka ločeni, v računstvu Lahe podučeval Lah ali Nemec, ki laški zna, Slovence pa Lah, ki slovenski ne zna. Enako je v teh šolah v zemljepisu in zgodovini Lahe podučeval po laški Lah, Slovence pa družega pol leta (po odhodu Jesenkove) po nemški Nemec, ki je za nas Slovence popolnoma nem; zato ga je ravnatelj Nemec o veliki noči z veseljem sprejel kot Nemca! Tedaj — da družih razmer v 1. šoli ne omenim — za celih 12 ur smo bili v šolah po narodnosti ločenih na škodi! Drugo leto se bo pa učiteljstvo še bolj spremenilo, in kakor je podoba, ne na korist nam Slovincem. Gosp. Pleteršnik, znani prestavljavec Igorjeve vojske iz staroruskega, je šel na tržaško gimnazijo. Razun družih stvari je kaj uspešno učil slovenščino na zgornji gimnaziji. Lepa zbirka priobčenih nalog kaže, kako vestno je vodil svoje dijake tudi po raznih potih djanskega življenja. Pri njegovej obširni učenosti mu bo zlasti za slovenščino težko najti enakega naslednika, in vendar potrebujemo tu na italjske meji dobro podkovanega moža; kajti trnova so pota in z golim urbasom se ne dá dosti opraviti. — Zapustil nas je tudi g. J. Šolar, znani slovenski jezikoslovec. On je bil prvi, v prejšnjih letih tudi edini stanovitni zastopnik slovenstva na gimnaziji. Enako pravičen slehernemu narodu se je mnoga leta poganjal za pametnejšo in zdajnejšo odgojo na naši dvojezični šoli. V mirnih pa trudapolnih urah kot v viharjih bojih se je poganjal za narodne pravice, za njih priznavo in izpeljavo v šoli. Izveden v šolskih paragrafih da le malo kdo tako, in zdravega pedagogičnega duha je nam pridobil tu s prepričevalno besedo, tam s spretnim peresom, kar smo zadnja leta uživali. Njegovemu trudu se imamo zahvaliti, ako se je zadnja leta naša gimnazija gledé na slovenstvo v mnogih stvaréh odlikovala med drugimi slovenskimi učilnicami. Tužna naša Goriška, srečna Ljubljana! (Konec prih.)

Ozir po domovini.

Na Kočino!

(Dalje.)

Pri Velikih Vratih se spenja dobra dva sežnja visoka in le prav malo nagnjena stena. To nam je veljalo preplezati. Vodnik se popne prvi na vrh in prime mojo palico, ker mi je bila na poti. Za njim sem lezel jaz, tipaje kamenje, da li se stene trdno drži, in pomagaje si z obema rokama. Ko sem bil na vrhu, podá mi tovarš svojo gorjačo in za nama pripleza. Šrečno smo zmagali gor gredé največjo nevarnost. Potem se zavijemo okoli stene in smo stopali ves čas dalje ob robu, opiraje se na peči, ter prispemo na vrh Kočine na tanko ob desetih dopoldne. Vodnik se je po tem takem zmotil za štiri ure; saj sva pa tudi vso pot tako krepko hodila, da naju ni mogel prehvaliti.

Kočina stoji na severu kranjske dežele, kjer se začenjajo kamniške planine, in meji s svojima sosedoma Grintovcem in Grebenom, ktera se koj zraven nje na desni strani vzdigujeta, Kranjsko in Koroško.

Višava nad morjem jej je nad 8000 čevljev; sicer je pa za nekoliko nižja od Grintovca. Sleme je precej ravno, kaka dva sežnja široko in svojih dvanajst sežnjev dolgo. Pokriva je zgolj apnenec. Iztočno rebro je hudó strmo in večí del plazovina, zapadno, proti Koroški obrnjeno, pa prepadno in skoro ovisno. Zato pa tudi po rebrih nikakor ne moreš na sleme priti, ampak samo po robéh.

Oddahnivši si malo, spravimo se najprej nad klobase in pečenko. V Dolenjem Jezeru je ravno k maši pozvonilo, ko smo začeli kositi. Med tem sva si omisljevala, kako bi nekterim, kateri so obljubili, da naju bodo skoz daljnogled opazovali, naznanila, da sva na vrhu. Kar ugledamo za kupom kamenja skoro dva sežnja dolg kol. Vodnik je povedal, da ga je pred nekterimi leti nekdo sém gor prinesel in v tisti kup kamenja zasadil. Ali strela ga je na tla pobila in tudi precej razmesarila, kar so treske pričale. Ker nam se je prav pripraven zdel, vtaknemo ga med kamenje, a na-nj obesimo moj plašč. Prav dobro smo jo zadeli, ker so res ljudje pozneje pravili, da so bili nekaj črnega na vrhu videli.

Po obedu smo nekoliko po deželi pogledali. Na jugu se je daleč pod nami razprostirala podkovi podobna prelepa Gorenjska ravan s svojimi obrasenimi kopicami. Zrak je bil tako čist, da smo posamezne griče in hribe, večje vasi ter mesta Kranj, Loko in Ljubljano dobro razločili. Na zapadu, in sicer na Koroški meji, vidijo se ostri snežniki ali grintovci: Storžec, Košuta, Begušnica in Stol; potem Bohinjske planine z obgorji Babjega Zoba, Triglava in Črne Prsti. Na jugozapadu se kupiči nižje predgorje z Blegašem, Starim, Mladim in Črnim Vrhom, Oselnikom in Lebnikom. Na jugu se stegujejo Kraške gore; na jugovzhodu Gorjanci; na vzhodu Makolske gorice, Sučavske planine in Pohorje; na severovzhodu in severu pa Labodske in Krške planine z ravnino med Celovcem in Velikovcem. Toliko smo s prostimi očmi razločili; vendar še to večidel težko, ker je bilo razun Gorenjske in bližnje koroške strani vse obzorje megleno.

Ali čas je hitro bežal, in ura je vže kazala blizu pol dvanajstih. To je res, da nama je bilo tu gori lepo in prijetno ter bi bila še dalje rada na Kočini ostala; vendar sva morala na odhod misliti, ker bi zvečer imela biti v Kranji. Sicer se je pa tudi iz za Storžca prikadila gosta megla, podé se naravnost proti nam. Zato tudi vodnik opomni, da bi bilo pametno, ako jej peté odtegnemo. Saj je pa takošna megla res neugodna, ker te tako ogrne, da za ped daleč ne vidiš, zraven te pa še vsega premoči; potem pa tavaj po spolzkih pečéh in lovi stopinje, ako te je volja, ali se pa v katero razpoko vsedi in mirno čakaj, da se spet zvedri. Nemudoma se toraj napravimo na odhod. Vodnik naveže spet plašča na puško, obesi na ramo brešno, kolikor nam ga je še ostalo; moj tovarš pa napiše ta čas naša imena na kos „Politike“ ter ga dene med kamenje poleg kola, da ga veter ne bi odnesel ali pa dež zmočil. Potem zgrabimo vsak svojo gorjačo in zakličavši Kočini poslednji „na zdravje!“ v slovo, odrinemo na tanko ob poldvanajstih s slemenoma. (Kon. prih.)

Minister Hye in izpeljava njegovih ukazov.

Novi ukaz pravosodnega ministerstva zaradi rabe slovenskega jezika pri sodnih gosposkah na Kranjskem smo, če tudi ne zadostuje popolni ravnopravnosti, do ktere ga ima tudi slovenski narod božjo in državno pravo, vendar radostni sprejeli, ker kaže, da je vlada resna volja djansko uresničiti to, kar je dosihmal

tako srejšemo besedo „pismo“ v vseh slovanskih jezikih. Staroslov. pismo, slov. pismo, česk. písmo, srbskohrv. pismo, rusk. pismo, poljsk. pismo. Tudi beseda „knjiga“ sega nazaj v starodavnost Slovanov v izvirnem pomenu za „črka“ litera. Starosl. knjiga, litera, scriptura, pozneje še le v pomenu „bukve“, rusk. knjiga, srbskohrv. knjiga, česk. kniha, poljsk. księga. Pa ne le to, kar potrebujem v življenji zadoštuje, so Slovani v praveku že znali, ampak tudi to, kar življenje lepša in ugodnejše dela, jim ni bilo neznanu namreč lepe umetnosti. Umeli so Slovani že v pradobi „obrazovati“ ali malati, kajti to besedo nahajamo v rokopisu Supraselskem iz XI. stoletja v tem pomenu. Besedo obraz nahajamo v vseh slovanskih jezikih v pomenu „Bild“. Poleg očesa jim je bilo tudi uho, katero so razveseljevali umeli. Kajti besede: godba, godenje, godci, gosli nahajamo v vseh slovanskih jezikih. Staroslov. gasti = cithara, cantare; slov. gosti, česk. hůsti, rusk. gusli, poljsk. guslić, guslarz, srbskohrv. gusle. Slov. troba ali trobenta, česk. trouba, rusk. truba, srbskohrv. truba, poljsk. trąba, luž. truba. Slov. boben, česk. buben, srbskohrv. bubanj, poljsk. bęben, luž. bubon.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Kandler in pa istarski Slovenci.

Iz Istre.

Istra ima zdaj nov časnik pod naslovom „la provincia“. List je namenjen mestjanstvu, gospodarstvu in oskrbništvu. Izhaja dvakrat na mesec, in do zdaj imamo dva broja. V drugem broji se nahaja sestavek: „Istra i Kras gledé na Kranjsko.“ Spisal ga je učeni zgodovinar dr. Kandler na prošnjo deželnega istarskega odbora.

Istarski Lahi in njih zastopniki v poreškem zboru so se grozno prestrašili glasov iz Slovenske, ki so povdarjali ustrojiti nove deželne skupine (grupe), in ki so stavili Istro v grupo slovensko s središčem v Ljubljani, kakor je vse uže nekdanje bilo. Poreškemu zboru in sploh Lahom bili so ti glasovi hud trn v peti, in gosp. Kandler je bil naprošen, naj jim ga iz pete potegne s zgodovino v rokah.

Nastane vprašanje: je li g. dr. Kandler temeljito pisal in tako slovenske glasove za večne čase zadušil?

Na to vprašanje nekoliko opomb, iz katerih bote Slovenci spoznali, čegavo je pravo, čegavo pa krivo.

Omenjeni laški pisatelj pravi: „da se na Kranjskem sliši zahtevanje, da se ima Kras, Istra in Liburnija stopiti ali sliti v eno skupino.“

Kar smo do zdaj v slovenskih časnikih o tem brali, je 1) da Slovenci tega niso zahtevali, nego svetovali, in 2) da Slovenci niso svetovali slitja (fusione), nego združenje, kar ima vse drugačen pomen. Znamo tudi, da Slovenci so to svetovali na korist državi in narodu, ker obema se opéra na bregovih jadranskega morja nevaren, ptuj živelj, kterega bi bilo kaj potrebno vendar enkrat spraviti v prave vojnice. Mar ne?

Dalje govori pisatelj, „da Slovenci zahtevajo imenovano slitje nimajo pravega zapopadka o zgodovinskem pravu, nego da ga mešajo s zgodovino prava.“

Gosp. pisatelju je ta mešanica gotovo znana; mi se za nje ne brigamo, ker Slovenci želeči združenja niso govorili o nikakem pravu, nego so rekli: kar je uže enkrat bilo, to bi tudi zdaj biti móglo, posebno ko to zahteva korist države in naroda.

Pisatelj pa tudi še to pravi: „država tacega slitja ne potrebuje, in Slovenci menda to državno potrebo izvajajo iz tega, ker se v Istri tudi slovenski govori“,

in k temu pristavlja mislé, da Bog vé, kaj učenega nosi na svet: „al v Istri govorijo kmetje tudi srbski, hrvatski, dalmatinski in rumunski; v mestih, trgih se pa govori le italijanski, jezik „nobile“ in uradni je le talijanski.“ „Zato — nadaljuje pisatelj — bilo bi treba pomniti Slovencev Istro prenesti v Rim, v Moskvo, v Zagreb, v Zadar in v Bukurešt.“ — Tej modrosti ni treba komentara. Dr. Kandler in vsi Lahi naj pa le vedó, da tudi nam je slovanski jezik „nobile“ in da ga govorite dve tretjini istarskih prebivalcev. Smešno je pisateljevo jezikoslovje, ker on najbrže misli, da kdor zná slovenski, hrvatski, srbski, dalmatinski, da zná štiri jezike!!! in ne vé, da je to „en“ jezik in da za stran jezika bilo bi treba pridružiti Liburnijo in kvarnarske otoke Hrvatskem, kakor je bilo od pamtiveka, a slovensko Istro Kranjskem, kakor je tude uže bilo. Ne vem pa, kako je pisatelj Moskvo pri nas zavohal; morda misli, da v Ljubljani so sami kozaki, kterih se istarski Lahi strašno bojé! Najbrže so Lahi bliže „Garibaldovemu Rimu“, kakor Slovenci Moskvi.

Pisatelj se naslanja na dalje na tretje pravo, to je, na pravo naravsko, in piše „Visoke gore delé Istro od Kranjske; različen je obojih tlak, različno podnebje, različne vse gospodarske potrebe; te zemlji se tedaj ne morete združiti.“ — To je res; al pogledjmo na mogočne države in državne zборе. V teh zborih sedé poslanci mnogih dežel, med kterimi so še mnogo više gore, mnogo različnejše podnebje in vse drugačne gospodarske potrebe in vendar v miru zborujejo in vsak pospešuje korist svoje zemlje.

Pisatelj na zadnje pravi: „ako bi to željo tudi izrekel deželni zbor kranjski, vendar take želje ni nikoli pokazal deželni zbor istarski, in dvomití je, da jo kdaj pokaže.“ — To radi verujemo, da istarski zbor, v kterem laška stranka zvonec nosi in v kterem so Slovani — dve tretjini prebivalcev — jako mršavo zastopani, nikoli ne bo izrekel želje, pridružiti se Slovanom, zato, ker se nas po nepotrebnem bojí; al mi istarski Slovani moramo vedno želeti in gledati pridružiti se svojim bratom, ker le v tem je naše življenje; istarski zbor naj pa sklepa, kar mu drago. Mi Slovani v Istri nimamo svojega domačega ognjišča, na kterem bi se zmrzljivi greli; al tudi Lahi v Istri nimajo ognjišča, nego se grejejo na občinskem ognjišču vesoljne italijanske domovine. Kdo nam bo tedaj zameril, ako tudi mi iščemo ognjišča, toda v Avstriji med svojimi brati? Komu je dozda vlada na Primorskem pomagala, to je znano; komu bi pa morala za naprej pomagati, ali tistim, ki iščejo središča preko mej avstrijskih, ali pa nam, ki ga iščemo doma, med svojimi z dušo in telom vdanimi Avstrijanci?!

Sicer smo prav hvaležni g. dr. Kandlerju za njegove spise; radi jih bomo tudi za naprej prebirali. Samo to želimo, da o Slovencih resnično in pravično piše!

— v —

Ozir po domovini.

Na Kočino!

(Konec.)

Gor gredé smo hodili ves čas po levem robu, ker je tudi najboljše, dasiravno je na nekterih krajih nevarno; ali doli gredé te poti nikoli ne priporočam, ker je tako strma, da bi moral skoro noter do Planje večidel ritinsko lesti. Zato nama je tudi vodnik desni rob nasvetoval, ker je res boljši, dasiravno ima tudi svoje posebnosti. Prišedši na gornji konec slemenca do majhnega pa ostrega rtiča, spustimo se nekoliko na-

Zabavno berilo.

Originali iz domačega življenja.

Druga vrsta.

I. Slovenski Nikodem.

Spisal dr. V. Zarnik.

(Dalje.)

vzdol, potem se pa zavijemo na levo proti desnemu robu. Pot je v začetku grda, ker se koj pri vrhu začenjajo ozke pa strme drse ter je površina zemlje bolj peščena. Morali smo toraj sèm ter tjè katero drso preskočiti, sicer pa pazljivo stopati, ker se je drobno kamenje pod nogami vsipalo in naprej po drsah valilo. Vendar nam se je pot zboljšala, ko smo prispeli h Krvavej Peči, ktera se spenja pod desnim slemenom Kočine. Kdo in čemu je to steno tako krstil, ne vem povedati, ker sem pozabil vodnika vprašati. Sicer nama je pa kazal koj poleg nje precej dolg kos rujave grude zemlje, velé, da je tam notri železna ruda.

Pustivši Krvavo Peč za hrbtom, stopali smo dober lučaj daleč na desno po precej zložnem rebru. Tukaj ugledamo tri orle, zibajoče se visoko nad nami. Vodnik pograbi puško in vstrelí; ali ni nobenega pogodil, ker so bili predaleč. Potem se zavijemo na levo z rebra doli po strmcu ter pridemo po precej velikem ovinku spet pod desno sleme, na Plesmo. Od tod naprej je pot spet huda. Na levej se spenjajo visoke pečine, na desnej zijajo debri in prepadi, a med njimi je le toliko prostorčka, da se, opiraje se na peči, jedva preplaziš. Š Plesma vodi kake štiri čevlje visoka pečica, s ktere smo morali navzdol skočiti, na Legaj, in potem smo došli na Divji Plaz.

Divji Plaz se steguje med Kočino in Grintovcem ter je močno širok in dolg. Sicer ga pa po vsej pravici divjega imenujejo. V kotu, kjer se začinja, štrlí nad njim visoko in grozno razdrto pečevje, od ktere se vsak čas peč odkrhne, bobné v brezdno zavali in dalje po plazu kotali, dokler se popolnoma ne razdrobí. Zato pa tudi Divji Plaz samo ostro kamenje in pesek krijeta. Vodnik nama velí, naj vsak svojo gorjačo v to sodrgo zastaviva, potem se pa na skok po plazu spustiva. Drčali smo drug za drugim tako hitro, ko po železnici. V petih časkih ali minutah smo bili skoro na dnú; gor gredé bi bili potrebovali gotovo dobro uro. Saj smo si pa tudi čevlje pošteno zbrusili! Blizu dná izvira kraj plaza studenčič, ki je pa hude vročine skoro vsahnil. Le toliko je še crljal, da sem po papirnatem žlebu in z veliko potrpežljivostjo jedva toliko vode vjel, da smo si žarečo žejo vsaj nekoliko pogasili. Od studenčica smo se zavili s plaza proč na desno in prišli na precej prostorno peč, kjer smo si nekoliko odpočili. Tukaj se spet začne rastlinsko življenje. Tla pregrinja sèm ter tjè mahovje, a izpod njega vzdigujejo gorske cvetke svoje glavice; očinega zelišča (edelweiss) je bilo tukaj vse belo.

Od tod dalje smo šli še nekoliko časa na desno ob pečéh; potem smo se pa spustili naravnost doli po rebru ter prispeli po rugi in grmovji na Travnik tik vznožja Grintovca in Kočine, ob štirih popoldne pa na Suhadobnikovo domovanje, kjer sva južinala.

Ob pol petih odrineva z vodnikom, kateri se je med tem praznično oblekel, v dolino in pridemo ob šestih v Leskovec k Poljšnarjevej žagi, kjer sva bila prejšnji večer voznika pustila. Tukaj se posloviva od vrlega Suhadobnika. Poslednji žarki solnca so še zlatili vrhove Kočine, Grintovca in Grebena, ko sva se vsedla na voz in oddrdrala.

Ob osmih zvečer sva se pripeljala strgana, pa srečna in vesela spet v Kranj.

Tako-le sva, dragi bralec! hodila na Kočino in nazaj. Ako te mika, hajd gor! in drži se naše poti. Gotovo se ne bodeš nikoli kesal. Res, da je pot težavna in Kočina, kakor moj tovarš g. Kadilnik sam pravi, gledé nevarnosti prva za Triglavom, vendar se ne straši. Srčnost največ pomaga!

F. R.

Čitalniški strežaj je že dremal, ker je bilo pozno ponoči; sanjalo se mu je, da Šokoli po tako neizmerno visocih na mesec prislonjenih lestvah plezajo, kakor bi mislili zvezde klatiti. Ravno, ko se eden pripravlja, da bi bil po zgodnji danici mahnil, izpodletí mu, se prevrne in spet na zemljo pade v tem trenutju, ko je nesrečni Nikodem na lestvi nehoté svoj „cancan“ zvršil. Ta ropot strežaja zdrami, da naglo hití na pomoč vsega usmiljenja vrednemu Sokolu, ki mu je v sanjah od zgodnje danice na zemljo padel. Pa tudi naš Nikodem ni dolgo pod lestvo vseh štirih od sebe molil, kakor žaba, kadar se potuhne, misleč, da se bo tako najlažje preteče jej nevarnosti rešila. Strežajevo brzo korakanje po stopnicah skoraj omedlega Nikodema popolnoma k sebi spravi, prešine ga strašna misel, da bi ga utegnil kdo zdaj v tej mokri postelji z lestvo na trebuhu najti, in g. Tschertschuschnigg-u ta ponočni dogodek na ušesa natvesti. To neugodno premišljevanje mu dá novo moč. Kakor blisk, enak Samsonu iz starega zakona, skoči pokonci, in ko bi trenil, bil je z lestvo na rami hitreje od najizurjenjšega dimnikarja pri vratih. Čitalniški strežaj ne vidi več nego zgornji kos lestve, ki mu kot strela skozi vežena vrata izgine, — mane si oči, kaj je to, ali se mu še le zdaj sanja, ali se mu je poprej sanjalo o mahanji po zgodnji danici, ali so celó morebiti sanje gola resnica. Gre na dvorišče gledat, da se na svoje oči prepriča, ali so še zvezde tam, kjer so bile, ali ne? ali že morebiti po čitalniškem dvorišči ležé sèm ter tjè, kakor medvedove hruške zdaj jeseni. Ko vidi, da se zgodnja danica še ravno tako sveti na nebu, kot druge nesokolske dni, takrat mu se kos te čudne lestve pri vratih še večega premišljevanja vreden zdi, in pride do sklepa, če ni to nemškutarska véšča, gotovo je nekaj „copernije“ vmes.

Ko Nikodem na sredo zvezdnega drevoreda prisopiha, tam se še le počasi oddahne, na lestvo naslonjen. Izvedrilo se je popolnoma, bilo je rano jutro, ker pri frančiškanih je ravno štiri bila. Ženica po videzu brumna trcijalka, pricaplja iz Gradišča, ker se je ravno k prvi maši napotila; plaho stopi na stran, ko zagleda čudno prikazen, na lestvo naslonjeno, sredi „štternaleta“, trikrat se prekriža in v filigranskem prav po trcijalsko brumnem glasu zamrmra: „Vsi dobri duhovi Bogá časté!“ Te besede našega melanholičnega premišljevalca zdramijo; spet se mu humor vrne, in kakor ostreljen medved čudno zarencí: Jaz ga pa ne, baba! — Ali ne vidiš, da sem véliki h...č Belcebub, ki je prišel naravnost iz pekla po vse ljubljanske trcijalke!

Kakor je poprej Nikodem pred strežajem sopihal, tako se je zdaj ženica pred našim pohlevnim Nikodemom v kalop spravila. Drugi dan je šlo od ust do ust med vsemi ljubljanskimi trcijalkami, kaj vendar to pomenja, da jih je sredi zvezdnega drevoreda včeraj sam peklenški satan z lestvo čakal?!

Ponočni dogodki na čitalniškem dvorišči so bili najvažnejši momentje iz „Nikodemovanja“ našega junaka, ker ni hodil ponoči naših prvakov obiskavat in našim poslancem svétov dajat, kakor njegov pravi evangelijski imenják. Držal se je le na šentpeterskem predmestju od znamenja doli proti farni cerkvi, kjer je bil tudi njega dni za Boštjana krščen. Da ti, dragi bralec,